Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
SPEK

LAUSUNTO

7.2.2019

Eduskunnan hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

HE 240/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) kiittää Hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Yleisellä tasolla SPEK kiinnittää huomiota lainvalmisteluun, jossa annettujen lausuntojen sisältö ja niihin annettu vastine jää lukijalle epäselväksi esityksen luvussa 4, jossa todetaan että lausunnot on ”soveltuvin osin” otettu huomioon.

PELASTUSLAKI

Pääosa pelastuslakiin esitetyistä muutoksista on luonteeltaan teknisiä ja liittyy pelastustoimen tehtävien siirtoon kunnilta maakuntien vastuulle. Näiltä osin SPEKillä ei ole huomautettavaa tai kommentoitavaa lakiluonnokseen. SPEK kiinnittää kuitenkin huomioita tiettyihin esitettyihin muutoksiin, niistä aiheutuviin ongelmiin ja esittää näihin ratkaisuehdotuksia alla.

27 § Maakunnan pelastustoimen ja pelastuslaitokset tehtävät

Pelastustoimen ja kuntien välinen suhde jää lakiesityksessä epäselväksi, eikä asiaa ole täysin määritelty pelastustoimen järjestämislakiesityksessäkään. Pelastustoimen tehtävien tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttää lisäksi yhteistoimintaa myös kolmannen sektorin sekä elinkeinoelämän kanssa. Asia liittyy sekä ennaltaehkäisevään työhön että akuuttien onnettomuus- ja muiden tilanteiden hoitoon.

Lakiesityksen luvussa 4 todetaan, että maakunnan huolehtiessa maakuntalain 142 §:ssä säädetystä tehtävästä se tosiasiallisesti käytännössä tukisi myös alueensa kuntien varautumista jopa nykyistä pelastuslaitokselle säädettyä tehtävää laajemmin. Kyse ei olisi yksinomaan valmiussuunnittelun tukemisesta, vaan esimerkiksi kunnille tarkoitettujen harjoitusten järjestämisestä. SPEK pitää kuitenkin ongelmallisena kehitystä, jossa pelastuslaitokset etääntyvät kunnista, eikä maakuntalakiesityksen 142 § mahdollisesti vastaa niihin tarpeisiin, joita kunnilla varautumisen tukemiseksi on. Erityisesti harvaan asutuilla alueilla kuntien, alueen elinkeinoelämän, kolmannen sektorin sekä pelastus-

Osoite	Puhelin	Sähköposti	Internet	Y-tunnus
Ratamestarinkatu 11 00520 Helsinki	(09) 476 112	spekinfo@spek.fi	www.spek.fi	0912934-5

alan toimijoiden välinen yhteistoiminta on keskeistä kriisinkestävyyden varmistamiseksi eri toimijoiden resursseja yhdistämällä ja yhteistoimintaa vahvistamalla.

Hallitusohjelman mukaan pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinointia vahvistetaan ja parannetaan valtakunnan tason pelastusviranomaisten toimesta. Valtakunnan tason pelastusviranomaisten rooli ja keinot edistää näitä tavoitteita jäävät lakiesityksessä epäselviksi. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lakiesityksen 5 §:n mukaan sisäministeriölle kuuluisi pelastustoimen valtakunnallinen johtaminen ja tähän liittyvä koordinointi. Sisäministeriölle ei kuitenkaan ole esitetty samanlaista koordinaatiovaltaa maakuntiin, joille kuuluisi varautumiseen liittyvät yhteensovittavat tehtävät.

SPEK esittääkin, että hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi niin sisäministeriölle kuin pelastuslaitoksillekin tulisi säätää vahvempi rooli varautumisen koordinoinnissa ja sen tukemisessa. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi lisäämällä lain 27 §:n 3 momenttiin uusi kohta, jonka mukaan:

[pelastuslaitos] *tukee ja ohjaa osaltaan maakuntalain 142 §:n mukaisten tehtävien toteuttamista maakunnassa ja järjestää näihin tehtäviin liittyviä harjoituksia.*

Tällöin sisäministeriöllä olisi ohjausvaltaa näihin tehtäviin pelastustoimen järjestämislakiesityksen 5 §:n nojalla ja toiminta nivoutuisi luontevasti pelastusopiston järjestämiin maakuntien yhteisiin valmiusharjoituksiin, pelastusopistosta annetun lain muuttamiseksi annetun esityksen 2 §:n kanssa. Tämä tukisi myös pelastustoimelle 65 §:ssä säädettyä velvoitetta yhteensovittaa pelastustoimeen liittyvien väestönsuojelutoimenpiteiden suunnittelua ja toimintaa.

27 §:n 2 momentin kohdissa 3 ja 4 osalta tulisi ottaa huomioon koko auttamisen ketju ja sen koordinaatio. Pelastustoimella on tässä keskeinen rooli. Vaikka esimerkiksi suojaan siirretyn väestön huolto ja muonitus eivät kuulu pelastustoimen vastuulle, tulisi pelastustoimella olla koordinoiva rooli. Verkostomaisessa toimintaympäristössä erityisesti informaatiolla ja viestinnällä on keskeinen merkitys. Akuuteissa tilanteissa pelastustoimen tulisi siksi kyetä tukemaan maakunnan ja sen alueen eri toimijoita tehokkaalla viestinnällä sekä tilannekuvan tuottamisella ja jakamisella. Siksi esitämme, että pelastustoimen tehtäviin sisällytettäisiin tilannejohtoa koskevat palvelut, erityisesti tilannekuvan kokoaminen ja välittäminen sekä tätä tukeva kriisiviestintä väestölle, kunnille ja muille elintärkeiden toimintojen kannalta keskeisille toimijoille. Tämä voitaisiin toteuttaa säätämällä 27 §:n 3 momenttiin uusi kohta, jonka mukaan:

[pelastuslaitos] tuottaa ja välittää tilannekuvaa sekä toimialaan liittyviä kriisiviestinnän palveluita alueellaan.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
SPEK

LAUSUNTO

7.2.2019

81 § Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen

Lakiesityksen 81 §:n mukaan jos maakunnan pelastusviranomainen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita tässä laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattaviksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, korjaamiselle tulee antaa määräaika.

SPEK yhtyy Suomen Palopäällystöliiton lakiluonnoksesta aiemmin antamaan lausuntoon, jossa todettiin, että hallinnolliset menettelyt viranomaisvalvonnassa eivät täysin vastaa hyvän hallinnon vaatimuksiin. Tämä voi pahimmillaan johtaa viranomaisvalvonnan tehottomuuteen, kun toimenpiteet keskittyvät korjausmääräysten antamiseen, eikä havaittujen puutteiden korjaamisen seurantaan. (Ks. Kuhlman 2015, 50-58, http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201503203370 & Telaranta 2014, 164-171, http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201404154338 & Strömmer 2013, 62-64, http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304144376).

Pelastustoimen uudistushankkeen Onnettomuuksien ehkäsiyn yhdenmukaistaminen -työryhmän loppuraportin (http://www.pelastuslaitokset.fi/js/upload/20188Onnettomuuksien-ehkisyn-yhdenmukaistaminen-loppuraportti10_12_2018.pdf) mukaan nykytilanteessa jälkivalvonta kuuluu vain harvoissa tapauksissa luonnollisena osana valvontaprosessiin. Jälkivalvonta tarkoittaa annettujen määräysten toteutumisen seurantaa. Seurannalla on suora vaikutus valvonnan vaikuttavuuteen. Jotta seuranta olisi tehokasta, tulisi pelastuslaitosten valvontatyössä panostaa jälkivalvontaan huomattavasti nykyistä enemmän. Edelleen loppuraportin mukaan nykyinen pelastuslain 81§ 1. mom. kohdan kirjaus: ”pelastusviranomaisen on määrättävä ne korjattaviksi” aiheuttaa ongelmia niin hallinnon asiakkaille kuin viranomaisillekin. Asia on siinä määrin keskeinen, että havaittujen puutteiden korjaamisen seurantaa ei tulisi jättää pelastuslain kokonaisuudistuksen yhteyteen.

SPEK esittää, että lakiesityksen 81 §:n 1 momentti muutetaan esimerkiksi seuraavasti:

Jos maakunnan pelastusviranomainen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita tässä laissa säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, pelastusviranomaisen on valvottava, että puutteet korjataan.

Vastaavasti 81 §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jotta 105 §:ään ei tarvittaisi tässä yhteydessä muutoksia:

Osoite	Puhelin	Sähköposti	Internet	Y-tunnus
Ratamestarinkatu 11 00520 Helsinki	(09) 476 112	spekinfo@spek.fi	www.spek.fi	0912934-5

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
SPEK

LAUSUNTO

7.2.2019

Maakunnan pelastusviranomaisella on oikeus määrätä edellä 1 momentissa tarkoitetut puutteet korjattavaksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, korjaamiselle voidaan antaa määräaika.

Ehdotetut muutokset eivät merkittävästi muuttaisi pelastusviranomaisen keinovalikoimaa, mutta mahdollistaisivat tehokkaamman asianosaisten kuulemisen nykyisen suullisen menettelyn sijaan parantaen merkittävästi asiakaslähtöisyyttä ja varmistaisivat havaittujen puutteiden jälkivalvonnan osana maakunnan pelastuslaitoksen valvontatehtävää.

SUOMEN PELASTUSALAN KESKUSJÄRJESTÖ

Karim Peltonen
johtaja

Kari Telaranta
johtava asiantuntija

Osoite	Puhelin	Sähköposti	Internet	Y-tunnus
Ratamestarinkatu 11 00520 Helsinki	(09) 476 112	spekinfo@spek.fi	www.spek.fi	0912934-5